

Pericopa VaYiṣlah - „Numele tău nu va mai fi Iacov, ci Israel” (Geneza 32:29) [anul 5785]

Dintre cei trei patriarhi, despre Iacov avem cele mai multe detalii, mai multe decât despre Avraham și Isaac și chiar și noi ne numim după el – Israel și nu Fii lui Avraham sau Fii lui Isaac.

Evenimentul cel mai important din viața lui Iacov este schimbarea numelui său de la Iacov la Israel, primită de la persoana care a luptat cu el: „Numele tău nu va fi Iacov, ci Israel, căci ai luptat cu Dumnezeu și cu oamenii și ai învins” (Geneza 32:28). A doua oară i-a spus Domnul Însuși: „Și i-a spus Dumnezeu, numele tău este Iacov. Numele tău nu va mai fi Iacov, ci Israel va fi numele tău” (Geneza 35:10). De ce este o schimbare de nume de două ori?

Înainte să căutăm răspunsuri, să urmărim felul schimbării numelui al altor două personaje din Tora: Avraham și Iosua:

1. Avraham – Geneza 17:4,15

„[Cât despre] Mine, iată legământul Meu cu tine: vei fi părinte al multor neamuri. Numele tău nu se va mai chema Avram, ci numele tău va fi Avraham, căci ți-am dat să fii tatăl multor neamuri (*av hamon goiim*). Te voi face foarte roditor și voi face din tine neamuri; și regi din tine vor ieși ... Dumnezeu i-a spus lui Avraham, pe Sarai, soția ta, să nu o mai chemi Sarai, căci Sara îi este numele”.

1. Iosua – Numeri 13:16

„Și Moise i-a pus lui Hoșea, fiul lui Nun, numele Iosua” (în limba română Iosua).

În primul caz a fost făcută o binecuvântare pentru asigurarea viitorului lui Avraham și Sara. În cel de al doilea caz, după interpretarea înțelepților (vezi Talmud, tractatul Sota 34:b) schimbarea numelui conține un fel de rugăciune pentru asigurarea viitorului său. În ambele cazuri, după schimbarea numelui, personajele folosesc numele cele noi. Acesta nu este cazul la Iacov. Schimbarea numelui nu are legătură cu asigurarea viitorului său ca la Avraham și Iosua. După schimbarea numelui, continuă să-l numească Iacov până la sfârșitul zilelor sale: „Și atunci când Iacov a terminat de poruncit fiilor săi, și-a tras picioarele pe pat și s-a stins și a fost adăugat la poporul său” (Geneza 49:33). Mai sunt încă câteva diferențe.

Schimbarea numelui lui Avraham și Iosua nu avea legătură cu personalitatea lor ori cu caracterul lor moral și ca atare ea nu vestește o schimbare spirituală a lor. Schimbarea era externă, care provenea de la o binecuvântare a Domnului sau o rugăciune a lui Moise. La Iacov, schimbarea numelui ne arată o traversare intern-spirituală ca

rezultat al luptei. Viața lui Iacov este caracterizată printr-o luptă încontinuu. Se spune că labok לַבֹּק, locul unde are loc lupta, vine de la *maavak* מַאֲוָק, care înseamnă luptă.

Numele de Iacov a fost de la nașterea lui un peiorativ, după spusele fratelui său, Esav: „De asta a fost numit Iacov că m-a împiedicat de aceste două ori?” (Geneza 27:36). Rădăcina ACV לָקַע înseamnă „a împiedica, a reține” și de aici numele: Iacov יַעֲקֹב. Tatăl său Isaac l-a preferat pe fratele său, Esav, datorită cârnii de vânatoare pe care acesta i-o aducea. Mama, Rebeca, spre deosebire, l-a iubit fără condiții: „Isaac îl iubea pe Esav, căci mânca din vânatul lui, dar Rebeca îl iubea pe Iacov” (Geneza 25:28).

Viața lui Iacov a fost compusă dintr-o luptă la alta. Schimbarea numelui nu i-a oferit o viață mai ușoară. Viitorul nu-i era asigurat ca în cazul lui Avraham și Iosua. La prima schimbare de nume citim și argumentarea acesteia: „Numele tău nu va fi Iacov, ci Israel, căci ai luptat cu Dumnezeu și cu oamenii și ai învins” (Geneza 32:29). A doua oară nu avem nici măcar un argument: „Numele tău nu va mai fi Iacov, ci Israel va fi numele tău” (Geneza 35:10). Nu avem în ambele o promisiune de o viață mai bună.

Întrebarea care se pune este, cum va primi el binecuvântarea – ca Iacov sau ca Israel? Înțelepții citați de Rași (Geneza 32:29) spune: „Că nu ți se va spune că binecuvântarea ai primit-o prin înșelăciune, ci prin glorie și deznălaire”.

Așadar, adevărata luptă este intern-spirituală: Iacov față de Israel. După înțelepți (Avot 4:1), eroul, puternicul nu este cel care duce o viață ușoară, fără crize, ci cel care își stăpânește sufletul. Iacov ascunde în caracterul său mai multe aspecte: pe de o parte, se teme chiar și după ce i s-a promis binecuvântarea Domnului; pe de altă parte, când o vede pe Rahel el mișcă o stâncă pe care câțiva ciobani nu reușeau s-o miște (Geneza 29:11). La fel este tăcerea lui la violul Dinei (34:30) față de amenințarea înaintea morții lui (Geneza 49:6-7).

Iacov a suferit de o serie de crize de-a lungul vieții. La întrebarea faraonului el răspunde: „Puține și rele au fost zilele anilor vieții mele” (Geneza 47:9). Însă provocarea nu este cea care ne face viața, ci cea ce facem noi în viață. Cu toate că Iacov a suferit, probabil, de la preferarea lui Isaac pe Esav, el însuși l-a preferat pe Iosef față de frații săi. De ce oare? Cu siguranță el a înțeles că comportamentul lui Iosef care l-a adus la această nenorocire, provenea de la această preferare. Oare el n-o fi înțeles partea lui în această catastrofă? După înțelepți, el a mai provocat într-un mod indirect alte două catastrofe din viața lui: moartea iubitei lui soții Rahel și violul fiicei sale Dina.

La sfârșit, Iacov (Israel) trebuie să lupte cu el însuși – cu Iacov. De aceea numele lui este repetat de Dumnezeu de două ori: „numele tău este Iacov” și tu vei rămâne Iacov. Însă numele tău este și Israel: adică tu, Iacov, poți să te învingi pe tine însuși și să fi Israel.

Prima binecuvântare pe care a primit-o Iacov este cea a lui Isaac, pe care el a primit-o prin înșelăciune. Cu toate acestea, el era demn de ea ca Israel. Isaac l-a binecuvântat: „Cel ce te blestemă va fi blestemat, iar cel ce te binecuvântează va fi binecuvântat” (Geneza 27:29). Înțelepții au spus că *ṭadikim* (perfectii) la început vor suferi, însă sfârșitul va fi o delectare. Spre deosebire de el, Balaam a binecuvântat: „Cel ce te binecuvântează va fi binecuvântat, iar cel ce te blestemă va fi blestemat” (Numeri 24:9). Rași și Ramban (Nahmanides) explică că răufăcătorii, spre deosebire de *ṭadikim*, la început se vor delecta, însă sfârșitul va fi o suferință. De aceea el înaintează binecuvântarea.

Aceasta a fost prima binecuvântare pe care a primit-o Iacov de la Isaac. Când el îi binecuvântează pe fii săi, îi spune lui Iosef: „Binecuvântările tatălui tău au depășit binecuvântările părinților mei, până la marginea dealurilor lumii” (Geneza 49:26). Aceasta este binecuvântarea adevărată pe care o dă și Moise tuturor fiilor lui Israel spre sfârșitul vieții sale: „... Și te va înmulți mai mult decât pe strămoșii tăi” (Deuteronomul 30:5).

La urmă, Israel a reușit să izbândească în lupta interioară și să înțeleagă în sfârșit binecuvântarea primită de la tatăl său:

Cel ce te blestemă va fi blestemat, iar cel ce te binecuvântează va fi binecuvântat” (Geneza 27:29) – *ṭadikim*, la început vor suferi, dar la sfârșit se vor delecta. Suferințele au fost exterioare, însă la urmă Iacov și-a găsit liniștea

interioară sufletească. La urmă, Israel a câștigat față de Iacov. De aceea binecuvântările pe care Iacov le dă fiilor lui sunt peste cele pe care le-a primit Iacov de la părinții lui.

Să dea Atotputernicul ca binecuvântările pe care noi le dăm fiilor noștri să fie mai presus decât cele pe care le-am primit de la părinții noștri.

Pericopa VaYiṣlah - Coapsa de nașe (încheietura coapsei) [anul 5780]

În pericopa noastră apare lupta între Iacov și un anumit om și după această luptă scrie: „Și a rămas Iacov singur și s-a luptat un om cu el până au mijit zorile. Și a văzut că nu-l poate birui și l-a atins la încheietura coapsei și s-a scrântit încheietura coapsei lui Iacov în lupta cu el” (Geneza 32:24-25).

Firesc, apare întrebarea, cine era omul acesta? Și răspunsul îl găsim chiar în Tanach, la profetul Hosea, capitolul 12, versetul 4: „Și s-a luptat cu îngerul și l-a biruit a plâns și s-a rugat de el”. În continuare, se povestește ce s-a întâmplat dimineața în confruntarea dintre Iacov și „omul-înger”: „Și i-a răsărit soarele când a trecut de Penuel și el șchiopăta de o coapsă. De aceea nu vor mânca fiii lui Israel nervul de la încheietura coapsei până în ziua de azi căci a atins încheietura coapsei lui Iacov la nervul sciatic” (Geneza 32:31-32).

Deși s-a consumat cu rapiditate, întâmplarea a avut efecte deosebit de importante: din cauză că îngerul s-a atins de piciorul lui Iacov și el a șchiopătat, evreii nu au voie să mănânce coapsa de nașe până astăzi *ghid hanașe* הנשה גיד . Se găsesc cu mult mai multe amănunte în cartea Zohar, care este un comentariu la Tora și a celor cinci Meghilot (suluri) într-un spirit cabalistic. Între altele se afirmă acolo că această poruncă (singura din pericopa noastră), a interdicției consumului, este atât de severă că nici de dat la câini nu e voie, adică în concluzie: nu se dă la nimeni, ci se aruncă. După aceea urmează o descriere cabalistică a întâmplării: cum l-a prins îngerul de coapsa aceasta, care este sursa „pornirilor rele” (*Yețer HaRa* יצר הרע).

După aceea este o lungă descriere a mușchilor și consemnarea egalității numărului lor cu numărul zilelor anului (365). Așa cum din cele 365 de zile a anului, care după Talmud (tactatul Macot 23:b) sunt cele 365 de *mițvot lo taase* מצוות לא תעשה (porunci să nu faci), față de 248 de *mițvot ase* מצוות עשה (porunci să faci) care corespund cu

numărul organelor după Mișna (tactatul Ohalot, cap. 1) și în total *Tariag mițvot* (613) תרי"ג מצוות, și o explicație cabalistică a literelor din verset, concluzia este că cea mai aspră interdicție, *mițva lo taase*, din tot anul este a mâncă de Tiș'a BeAv care este zi de post sever תשעה באב. Tot așa din cei 365 de mușchi ai corpului nostru echivalenți la cele 365 de interdicții, cea mai aspră interdicție se referă la a mâncă coapsa de nașe. De aici avem și dictonul care a intrat în rugăciunea Al Het (despre păcate) a unor evrei sefaradim, *ramah eivarim veșasa ghidim* רמ"ח איברים ושס"ה גידים care este și un idiom în ebraică modernă introdus de câțiva scriitori celebri la începutul secolului 20 și înseamnă „cu toată puterea, cu toată voința”.

Accepția cuvântului *ghid*, mușchi

Este vorba despre un mușchi lung și gros de-a lungul coapsei. Însă sunt mulți comentatori care îl identifică cu organul sexual de bărbat. În Tosfot Șalem 3:230 (comentariu la Talmud din Evul Mediu, Franța) scrie că ghidul este împrăștiat în coapsă și este sursa spermei și din cauza asta îngerul l-a lovit acolo ca să nu aibă copii. Și în interpretarea din Zohar de mai sus înțelegem aceeași idee.

Coapsa este amintită și la jurământul robului lui Avraham înainte de a ieși la misiunea lui de a aduce o soție lui Isaac „Puneți te rog mâna sub coapsa mea și te voi face să juri ...” (Geneza 24:2-3) și la fel când Iacov la pus pe Iosef să jure că-l va înmormânta pe pământul Israelului „...te rog pune-ți mâna sub coapsa mea și arată-mi bunătate și adevăr ...” (Geneza 47:29). În ambele cazuri este vorba despre intenția autorului de a se îngriji de sămânța lor. Aceasta are legătură și cu idiomul ebraic יוצאי ירכו *ioț'ei iărecho* (Geneza 46:26 și în alte părți) care înseamnă „care ai ieșit din coapsele lui”, adică urmașii lui.

Se mai pun și alte întrebări de care noi nu ne vom ocupa de data aceasta. De exemplu dacă această mițva a fost dată aici sau a fost dată de Moise și aici apare numai cauza la ea. Și esența acestei interdicții care este foarte diferită de celelalte interdicții de cașrut, fiind numai pe un organ al animalului și nu pe întregul animal, este comentat mult.

Noi vom încheia cu Yaakov Avinu care mai primește ca semn de binecuvântare pentru a fi fost față în față Domnul încă un nume, Israel, nume care ne va însoți toată istoria și care este și numele poporului și statului nostru, ale evreilor.

Pericopa VaYișlah - Împăcarea între frați [anul 5784]

Vom începe cu un fragment dintr-o poezie modernă intitulată „Esav” scrisă de poeta israeliană lehudit Kafri:

Este scris

Rebeca îl iubește pe Iacov,

Rebeca îi spune fiului ei Iacov ...

Și ce-i cu Esav?

Câteodată mai aud

Acel țipăt groaznic

Care vine din marginile câmpiei

Acolo el gonește în urma cerbilor

Ca să uite.

Acel țipăt răsunător a lui Esav când a descoperit că Iacov, gemenul lui i-a furat binecuvântarea despre care am citit acum două săptămâni în pericopa Toldot, ajunge până în pericopa noastră, VaYiślah. Acel țipăt al fiului iubit de tatăl său, care se simte trădat de acel tată, fiindcă el nu-i poate da binecuvântarea care îi aparține: „Oare doar o [singură] binecuvântare ai, tată? Binecuvântează-mă și pe mine tată! Și Esav și-a ridicat glasul și a plâns” (Geneza 27:38). Esav, vânătorul dârz plânge „și toată lumea plânge cu el”, după versurile poetei.

Au trecut 20 de ani și Iacov vrea să se întoarcă acasă, însă este înfricoșat „Și Iacov s-a temut mult” (Geneza 32:8, în unele traduceri apare versetul 7). În toți acei 20 de ani el mai auzea acel țipăt al fratelui său și nu știa ce-l așteaptă când ei se vor întâlni.

Iacov s-a rugat la Dumnezeu. Pare că el se află într-o belea adevărată înaintea întâlnirii cu fratele său. Oare el nu are încredere în Dumnezeu, după tot ce El i-a promis și a făcut pentru el până atunci? Înțelepții au discutat mult această situație. De exemplu midrașul Mehilta, în pericopa Beśalah spune că într-adevăr Iacov era înfricoșat, dar nu din cauza că nu avea încredere în Dumnezeu, ci el nu avea încredere în el însuși. El se întoarce la Esav cu conștiința pătată deoarece i-a furat binecuvântarea. Conștiința și teama de sine sunt cauzele comportamentului lui Iacov. Acesta nu vine de la frică și slăbiciune, ci de la un proces sufletească profund. El vrea să repare ceea ce stricase. De aceea Iacov vrea să se împacă cu Esav, să fie iertat de el. Frica lui Iacov este începutul „reparării” *tikun* תיקון, ca să se poate debarasa de numele de „Iacov” și să poate deveni „Israel”.

În ciuda temerilor, Iacov se apropie de Esav „Și Iacov și-a ridicat ochii și a văzut; și iată, Esav venea și cu el erau patru sute de oameni. Și [și-] a împărțit copiii între Lea, Rahel și cele două slujnice ... iar el a trecut înaintea lor și s-

a prosternat până la pământ de șapte ori până ce s-a apropiat de fratele său. Esav a alergat în întâmpinarea lui, l-a îmbrățișat, i-a căzut pe grumaz și l-a sărutat și au plâns” (Geneza 33:1, 3-4). Ordinea acțiunilor este foarte interesantă. Iacov își organizează nevestele într-o ordine oarecare. Acolo se află când îl vede pe Esav. Atunci el traversează tot convoiul său, se închină de șapte ori până când ajunge la fratele său. El a rămas probabil împietrit de frică în fața fratelui său, așteptând ca acesta să riposteze.

Esav într-adevăr ripostează. El aleargă spre Iacov, îl îmbrățișează, îi cade pe gât, îl sărută și „au plâns”. De unde deodată verbul la plural? Toate verbele până aici erau la singular. Esav aleargă, îmbrățișează, cade pe gâtul lui Iacov și îl sărută. Noi nu știm ce a făcut Iacov între timp și cum a răspuns. Doar după săruturile lui Esav, noi vedem un răspuns: amândoi plâng. Iacov a trebuit să treacă un fel de „dezghețare” din situația în care era când s-a apropiat de Esav. Numai după ce a văzut și a simțit comportamentul lui Esav, a fost în stare să riposteze și să-și arate adevăratele sentimente. În sfârșit, amândoi plâng, totul a fost iertat și relațiile pot fi luate de la capăt.

Iacov îi propune lui Esav ca să ia din proprietatea lui orice ar vrea, dar acesta îi răspunde: „Am multe, frate, ce ai – al tău să fie” (Geneza 33:9). El nu are nevoie de încă o turmă, de alte averi. El are destul. Însă Iacov îl imploră: „Ia, rogu-te binecuvântarea mea, care ți-a fost adusă, căci Dumnezeu a fost binevoitor cu mine și am de toate” (Geneza 33:11).

Până acum când Iacov îi trimitea daruri lui Esav el le numea „dar” *minha* מנחה (de exemplu Geneza 32:14, în unele traduceri apare versetul 13). De data aceasta, după ce Esav l-a primit cu dragoste și drăgălășenie, Iacov îi spune să-i ia binecuvântarea. Aceasta a fost oare o exprimare care i-a scăpat sau era felul lui de a spune că-i pare rău că i-a furat binecuvântarea și acum el încearcă să i-o restituie? Iacov a împlinit cu acest act „reparația” necesară lui și este gata să renunțe la binecuvântarea primită în favoarea fratelui său mai mare.

Esav este gata să primească binecuvântarea, spre deosebire de primele propuneri pe care le-a refuzat. Aceeași binecuvântare care a făcut ruptura între ei, acum îi unește împreună. Acum, când ei împărtășesc aceeași binecuvântare, s-au potolit ecourile aceluia groaznic țipăt. Această împărtășire dă impresia de a poseda mult, de a avea de ajuns pentru toți.

Esav și Iacov, cei doi gemeni care au provocat probleme din pântecul mamei lor, pot acum să se împace, să lase orgoliile și fiecare să spună: „eu am mult, frate, să fie al tău ce este al tău”. Oare noi, urmașii lui Iacov putem veni astăzi să spunem același lucru? Oare noi putem să ne împărțim din cea ce este?

Esav, care este atât de defăimat de înțelepții din Talmud, ne învață o lecție importantă de împăcare și iertare. Tocmai el, care era cel dăunat, se grăbește să îmbrățișeze, să sărute și să ierte. Pe de altă parte Iacov, care a trecut un proces lung de „reparare”, este gata să-i predea binecuvântarea lui.

Să sperăm că vom putea învăța de la ei să ne împărțim binecuvântarea, să ne lepădăm de trufie și să ne spunem:

[Am mult frate, am mult soră, să fie al tău – ce este al tău.](#)

Pericopa VeZot HaBeracha - De ce unele triburi nu sunt amintite în binecuvântarea lui Moise 5785

Această ultimă pericopă a Torei care se citește de Simhat Tora și încheie ciclul anual de citire săptămânală este o pericopă extrem de scurtă: două capitole în total. Primul este binecuvântarea lui Moise dată poporului evreu prin fiecare trib în parte, iar al doilea și ultimul este moartea lui Moise la vârsta de 120 de ani.

Așadar, în prima parte Moise binecuvântează triburile. Aici el este numit de singura dată în viața lui „omul lui Dumnezeu” și are privilegiul să spună cuvintele și gândurile sale și nu pe cele dictate de Domnul. Din aceste vorbe emoționante de despărțire putem auzi ce crede el despre fiecare trib. Nu ceea ce i-a spus Domnul să spună poporului – aceasta am auzit deja în pericopa Haazinu. Aici noi auzim nu numai ce crede el despre fiecare trib, ci chiar cum vede el relațiile între triburi și ierarhia între ele. Este de asemenea comparația între binecuvântările lui Moise cu cele ale lui Iacov de la sfârșitul cărții Geneza.

Oare Moise a binecuvântat toate triburile? Dacă citim cu atenție, vedem că nu este așa. În primul rând, Menașe și Efraim sunt absenți atât din binecuvântarea lui Iacov din Geneza cap. 49 cât și din cea a lui Moise din Deuteronom cap. 33. Aceasta se datorează faptei că atunci ei se numeau „Casa lui Iosef” ((1Regi 11:28), ca de exemplu Ieroboam Ben Nevat în timpul revoltei contra lui Solomon. Într-adevăr există o binecuvântare pentru Iosef, dar nu și pentru triburile care s-au născut din el. Trebuie subliniat că Moise îi amintește pe Efraim și Menașe la sfârșitul binecuvântării pentru Iosef: „Și ele sunt zecile de mii ale lui Efraim și ele sunt miile lui Menașe” (Deuteronom 33:17).

Mai este un trib absolut ignorat, absent din binecuvântare – tribul Șimon (Simeon). Vom încerca să dezlegăm această enigmă.

Este adevărat că Simeon este amintit în binecuvântarea lui Iacov doar cu mustrări, cu învinuiri: „Simeon și Levi sunt frați, armele lor sunt unelte furate ... îi voi împărți în Iacov și-i voi împrăștia în Israel” (Geneza 49: 5, 7). În binecuvântarea lui Moise el nu este amintit deloc.

De obicei, simbolul tribului Simeon sunt niște ziduri. Aceste ziduri reprezintă năpustirea lui și a lui Levi în Șichem ca să răzbune violul Dinei, sora lor. De aceea acest simbol este unul negativ, însă aceasta nu este singura problemă legată de tribul Simeon.

Rași încercăm să dezlege absența lui Simeon în felul următor: „De ce oare nu i-a alocat o binecuvântare aparte? Fiindcă era supărat pentru ce a făcut el la Șitim”. Povestea despre cele întâmplate la Șitim este descrisă în cartea Numeri 25:14-15, despre Zimri, fiul lui Salu, conducătorul tribului Simeon. Povestea conține o critică aspră la adresa lui.

Noi mai știm despre Simeon că tocmai pe el l-a găsit Iosef să-l încarcereze în temnița egipteană până când frații lui îl vor aduce pe „fratele cel mic”, Beniamin. Poate aici se ascunde soluția la absența lui Simeon din binecuvântarea

lui Moise. Poate că Simeon, atât persoana cât și tribul erau notorii ca fiind desfrânați și de aceea era mai puțin îndrăgiți și aceasta este cauza că ei nu s-au revoltat contra încarcerării sale.

Însă mai este un trib cunoscut pentru violența sa și anume tribul Levi. Și acesta a participat la măcelul de la Șichem. Membrii tribului Levi au participat la măcelul evreilor de după vițelul de aur. Iacov blestemă ambele triburi la fel: „Blestemată fie furia lor” (Geneza 49:7).

Dar iată, tocmai Levi are parte de o binecuvântare lungă și măgulitoare de la Moise. Poate fiindcă și el însuși aparține tribului Levi?

În orice caz nu există o explicație covârșitoare de ce tribul Simeon nu este amintit. Însă noi știm din istorie, că tribul Simeon a fost absorbit de tribul Iuda. Când Iosua a împărțit terenurile triburilor s-a spus: „Sortul al doilea i-a ieșit lui Simeon, tribul fiilor lui Simeon, după familiile lor. Moștenirea lor era în mijlocul moștenirii fiilor lui Iuda ... căci partea fiilor lui Iuda era prea mare pentru ei și deci fiii lui Simeon au primit moștenire în mijlocul moștenirii lor” (Iosua 19:1, 9).

Pare că în ciuda conduitei fiilor lui Simeon, li se cuvenea și lor o binecuvântare. Nouă, tuturor ni se cuvine să fim binecuvântați, fără legătură cu greșelile pe care le-am făcut. Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania sec 12) ne explică acest lucru clar: „Iată, se vor binecuvânta și ei [tribul Simeon] din binecuvântarea celorlalte triburi din care fac parte”.

Pericopa Vezot HaBracha - Ultima zi din viața lui Moșe Rabenu וזאת הברכה [anul 5784]

Pericopa Vezot Habracha este ultima pericopă din Tora și cu care noi terminăm ciclul anual de citire a Torei și începem imediat ciclul nou al anului următor pentru a menține principiul iudaic de perpetuă continuitate. Aceasta este și singura pericopă care nu se citește de Șabat, ci de o zi de sărbătoare, ultima din sărbătorile Lunii Tișre – Simhat Tora. Ea conține ultimele două capitole din cartea Deuteronom și din Toraua întregă, cap. 33 și 34.

Pericopa se petrece în ultima zi a vieții lui Moșe Rabenu, ziua în care el împlinește 120 de ani. Aceasta este vârsta

maximală la care un om poate să ajungă după Tora: „... zilele lui vor fi de o sută douăzeci de ani” (Geneza 6:3).

În primele cinci versete din cap. 33 (33:1-5) Moșe Rabenu adună toate triburile Israelului ca să le binecuvânteze înaintea morții lui. La început el binecuvântează pe Dumnezeu și încheie cu elogiile aduse poporului evreu.

Binecuvântarea lui Ruben (33:6) רְאוּבֵן. Ruben este ales să fie primul binecuvântat cu toate că el și-a pierdut statutul acesta de mult și Iuda a venit în locul lui. Moise îi urează să aibă parte de lumea aceasta și de lumea viitoare, fără ca păcatele lui să-i afecteze drepturile.

Binecuvântarea lui Iuda (33:7) יהודה. Iuda apare în vecinătate cu Ruben, deoarece amândoi s-au ridicat deasupra patimilor lor și au recunoscut păcatele lor – Ruben cu Bilha și Iuda cu Tamar. Esența binecuvântării conține promisiunea despre succesul regilor și al demnitarilor care vor veni din tribul Iuda.

Binecuvântarea lui Levi (33:8-11) לֵוִי. Tribul Levi este considerat un trib splendid și select. Și așa este și binecuvântarea lui. Moise remarcă comportamentul exemplar al tribului în cei patruzeci de ani de mers în deșert, spre deosebire de problemele și plângerile celorlalți de-a lungul celor 40 de ani. Ultima parte este interpretată a se referi la succesul familiei Hașmonaim, care erau din tribul Levi, în războiul contra grecilor cu aproximativ o mie de ani mai târziu.

Binecuvântarea lui Beniamin (33:12) בְּנֵימִין. Binecuvântarea lui Beniamin pe teritoriul căruia se va construi Templul, apare aici în vecinătate cu Levi, care este tribul care va slugi în Templu. Binecuvântarea se referă mai ales la Templu, care se va construi pe pământul acestui trib.

Binecuvântarea lui Iosef (33:13-17) יוֹסֵף. Tabernacolul din Șilo este pe teritoriul tribului Iosef și de aceea Iosef vine în vecinătate cu Levi și Beniamin. În binecuvântarea aceasta avem parte de belșugul roadelor pământului țării și amintirea unor conducători deosebiți care vor veni din acest trib (cum a fost Iosua יהושע). Mai sunt amintiți cei doi fii ai lui Iosef: Manase și Efraim מְנַשֶׁה-אֶפְרַיִם, care vor primi pământuri asemănătoare cu cele ale triburilor.

Binecuvântarea lui Zabulon și Isahar (33:18-19) זְבֻלֹן-יִשָּׁשָׁר. Ei sunt binecuvântați împreună fiindcă ei mențin între ei o cooperare interesantă și exemplară. Fii lui Zabulon se ocupă de comerț. Cu profiturile din acest comerț ei se împart cu fii lui Isahar, care se ocupă doar cu învățătura Torei.

Binecuvântarea lui Gad (33:20-21) גָּד. Fii lui Gad stau la granițe și de aceea Moise îi binecuvântează să aibă multă forță și mult curaj ca să poată să apere țara. Ne este amintit de asemenea că Gad a ales să stea dincolo de Iordan, pe partea vestică unde va fi înmormântat Moșe însuși.

Binecuvântarea lui Dan (33:22) דָּן. Și tribul Dan care stă la granițe, în partea de nord a țării, a avut parte de urări de forță, curaj pentru apărarea țării.

Binecuvântarea lui Neftali (33:23) נַפְתָּלִי. El s-a ales cu o moștenire bună și binecuvântată în jurul Kineretului (lacul Tiberia).

Binecuvântarea lui Așer (33:24-25) אָשֵׁר. Aici noi găsim referire la faptul că tribul lui Așer stă la granițe, asemănător cu frații săi Gad și Dan. Lui i se mai adaugă urare să aibă mult ulei și mulți urmași, adică belșug de toate.

Binecuvântare generală (33:26-29). După ce termină Moise să binecuvânteze fiecare trib în parte, Moise concludă și spune că peste toate acestea se află binecuvântarea tuturor fiilor Israelului, iubiți și doriți în fața lui Dumnezeu.

Moșe urcă să moară pe munte (34:1-12) מֹשֶׁה. Cele cinci cărți de Tora se termină cu moartea lui Moise. Moise se urcă pe muntele Nevo, care se află în tribul lui Gad pe undeva pe unde noi nu știm exact. Dumnezeu îi arată de acolo toată țara Israelului și-i spune că a venit momentul împlinirii promisiunii date părinților națiunii ca țara să fie dată fiilor lui Israel. Însă el, Moise, poate doar vedea țara fără să intre în ea.

Acolo pe munte Moise moare și este îngropat „după cuvântul Domnului”. Toraua pune în evidență vârsta și situația

lui Moise când a murit: „Moise era de o sută douăzeci de ani când a murit; ochiul nu-i slăbise și nici vlaga nu-l părăsise” (Deuteronom 34:7).

După cele treizeci de zile de doliu ținute de tot poporul Israelului, Iosua a primit conducerea poporului și continuă să acționeze cu succes în spiritul mentorului său – Moise.

Toraua se încheie cu cuvintele de gloriificare despre Moșe Rabenu, liderul și profetul: „Și nu s-a mai ridicat profet în Israel asemenea lui Moșe, pe care Domnul să-l fi cunoscut față către față. Ce semne și minuni i-a trimis Domnul să le facă în țara Egiptului, lui Faraon, tuturor slujitorilor lui și întregii lui țări, și ce mână tare și lucrare mare și înfricoșătoare a făcut Moșe sub ochii întregului Israel!” (Deuteronom 34:10-12).

Pericopa Yitro - Înființarea primei birocrații din lume [anul 5779]

Când Yitro, socrul lui Moise, a venit să-l viziteze pe acesta în tabăra evreilor, el a văzut o situație imposibilă, în care Moise stătea, din zori până la miezul nopții, să le judece evreilor toate conflictele și problemele pe care le aveau. Și era vorba nu de câțiva, ci de sute de mii de oameni, adică era o misiune cu adevărat imposibilă. Yitro îl întreabă: „Pentru ce stai singur și întreg poporul îți stă pe cap de dimineață până seara ?” (Exod 18:14). La întrebarea asta Moise răspunde: „Ce să fac dacă poporul vine la mine cerându-L în felul acesta pe Dumnezeu ? Când au ceva ei vin la mine și eu judec între unul și altul și le fac cunoscute legile Torot (legile divine ale Domnului)”. La asta îi spune Yitro (Exod 14:17): „Lucrul pe care-l faci nu este bun! Te vei veșteji și tu și poporul ăsta care vine la tine, fiindcă chestiunea este mult prea grea pentru tine; nu o poți face singur”. Și aici vine propunerea lui Yitro, care, după ce a fost acceptată, va însemna înființarea primei birocrații de pe pământ: [Yitro i-a propus să aleagă din popor oameni competenți, credincioși Domnului, oameni cinștiți și cumpătați וַיִּבְרַח, pe să-i pună în posturi de judecători.](#)

Moise va rămâne în postul onorant de învățător al poporului și de garant al tuturor legilor și poruncilor, veghind asupra drumului drept pe care trebuie să meargă poporul. Implementarea acestor legi în viața cotidiană, ca și rezolvarea problemelor și conflictelor care apar, o vor face acești judecători specializați, zilnic. Doar problemele mari de justiție vor fi aduse în fața sa (în calitate de instanță supremă), dar restul problemelor le vor rezolva acești judecători.

Moise a primit propunerea lui Yitro și a implementat „programul de guvernare”, numind căpetenii peste o mie, căpetenii peste o sută, căpetenii peste cincizeci și căpetenii peste zece. I-a învățat legile și a judecat cazurile

complicate. În fond el a înființat o administrație de stat cu toate categoriile: șefi de județe (de mii), de localități (de sute), de cartiere (de zeci). Puterea centrală rămâne doar pentru cazuri excepționale, de maximă gravitate. Comentatorii laudă sfatul dat de Yitro; de exemplu Rașbam (nepotul lui Rași) comentează în Deutoronium 10, 31: "Și tu ne-ai ajutat pe măsura nevoilor, când stăteam în pustiu, ba chiar și un sfat bun ne-ai dat".

נתת על לב צרכינו בחנותינו במדבר, וגם היית לנו עצה טובה, כדכתיב וישמע משה, דוגמת עינים הייתי לעוור

Este interesant că tocmai Yitro, un străin care s-a convertit la iudaism, a fost cel care, în primul rând, a început să creadă în superioritatea Dumnezeului, după cum citim în Exod 18:11 "Acuma știu că Adonai este mai mare decât toți dumnezeii", fiindcă tocmai El L-a inspirat, la îndemnul lui Yitro, pe Moise, cel care, prin înțelepciunea și experiența lui de viață, înființează sistemul judiciar israelian și pune baza sistemului de delegare, de atribuire de responsabilități unor subordonați. Hazal spune că Yitro a primit ca răsplată pentru toate faptele acestea o pericopă pe numele lui.

* * *

O altă ultimă întrebare merită, de asemenea, să fie pusă: când a avut loc acest eveniment, înainte de Matan Tora sau după aceea ? După cum apare povestea în Tora, Moșe s-a așezat să judece (Exod 18:13) înainte de a fi date cele zece porunci (Exod 20:1). Întrebarea asta se pune și în Talmud în tractatul Zevahim 116:1:

"Unul spune că Yitro a fost înainte de Matan Tora, iar altul spune că Yitro a fost după Matan Tora".

בני ר' חייא בר' יהושע בן לוי, חד אמר: יתרו קודם מתן תורה היה, וחד אמר: יתרו אחר מתן תורה היה

Este un fapt acceptat de toți comentarii și de către Hazal, acela că Moise a început să judece după, fiindcă nu putea să judece înainte de a avea poruncile. În midraș Sifri este scris că Tora s-a dat de Yom Kipur (după ce prima oară de Șavuot, Moise a spart tablelele) și el nu s-a apucat să judece de Moțaei Yom Kipur (seara după post). Așa că, după cum este scris, וַיְהִי מִמָּחֳרַת וַיָּשֶׁב מִשָּׁה לְשֹׁפֵט אֶת הָעָם (Exod 18:13), "abia a doua zi s-a așezat Moise să judece poporul", ceea ce înseamnă că a început să judece a doua zi după Yom Kipur, după ce s-au dat legile. Și, bine înțeles, sfatul lui Yitro a venit după ce a primit Tora.

Plecând de la aceste raționamente, iată una dintre cele mai importante reguli pe care trebuie să le țină minte oricine învață Tora:

Nu este devreme sau târziu în Tora

אין מוקדם ומאוחר בתורה

Pericopa Yitro - Cele zece porunci עשרת הדברות [anul 5781]

În primul rând este important să subliniem că cele zece porunci se numesc în ebraică, limba originală în care ele au fost date, *aseret hadibrot* עשרת הדברות, adică cele zece ziceri. Noi le vom numi *mitzvot* מצוות, obligații, fiindcă ele sunt o parte din cele 613 de mitzvot din Tora. În timp ce celelalte mitzvoturi au fost date prin intermediul lui Moise, aceste zece au fost date direct de Kadoș Baruch Hu pe muntele Sinai.

Prima întrebare pe care trebuie să o punem este dacă faptul că au fost date direct de la Dumnezeu ar avea o valoare aparte de celelalte mitzvoturi. Înțelepții ne învață că nu este voie să le stabilim ordinea după importanță: „Să fii prudent față de o poruncă ușoară, la fel ca și față de porunca cea mai gravă, căci nu cunoști răsplata poruncilor” (Pirkei Avot 2:1). De aici putem înțelege că importanța tuturor mitzvoturilor – atât cele mari și zilnice cât și cele mici și rare – este egală. Toate sunt la fel de importante.

De aici se pune întrebarea de ce Hakadoș Baruch Hu a găsit de cuviință să dea cele zece mitzvot separat. Filon din Alexandria, marele înțelept evreu din Egipt din sec. 1 e.n., care a dedicat o lucrare întreagă celor zece porunci spune că ele au fost date cu restul mitzvoturilor fiind o schiță a tuturor legilor, mitzvoturilor. Ele sunt și legi dar în același timp și rezumat ale lor. Ele sunt un fel de tablă de conținut și de aici le provine importanța. De aici el deduce importanța celor zece porunci care cuprind toată Toraua, pe când celelalte mitzvoturi sunt doar detalii ale acestora. Din această cauză, Filon organizează toate mitzvoturile în concordanță cu cele zece porunci, fiecare fiind un capitol aparte.

Marele înțelept RASAG (Rav Saadia HaGaon, Babilon sec. 10 e.n.) a propus o idee asemănătoare, iar Rași l-a urmat.

De aici ajungem la întrebarea de ce Hakadoș Baruch Hu a găsit de cuviință să dea acest rezumat direct poporului evreu.

Cele zece porunci în rugăciune

Din vremurile antice s-a hotărât ca cele zece porunci să fie citite zilnic în Templu din cauza uriașei importanțe ale lor. Noi citim în Mișna despre această tradiție în tractatul Tamid 5:1. În fiecare dimineață, înainte de jertfa permanentă de dimineață, cohanimii citeau cele zece porunci în Templu într-un ritual special. În afară de asta, membrii sectei din Qumran de la Marea Moartă adăugau cele zece porunci pe textul tfilinilor. După distrugerea Templului în anul 70 e.n. mulți au vrut să reînnoiască obiceiul în sinagogi. Dar înțelepții nu au fost de acord. În Talmud, tractatul Brachot 12:a scrie că obiceiul a fost abrogat din cauza argumentelor sectelor care se formaseră în Israel. Talmudul Ierusalim, tractatul Brachot 1:3 explică care sunt aceste argumente: „Argumentele sectelor erau că doar acestea au fost date pe Muntele Sinai”. Rași într-un comentariu care fusese cenzurat de creștini spune: „Cine sunt aceste secte? Sunt discipolii lui Ieșu, adică creștinii”. Aceasta este cauza adevărată a infiltrării celor zece porunci între toate celelalte și eliminarea poziției de importanță superioară ale lor. Cauza este doctrina creștină care a sfântit doar pe cele zece porunci lăsând la o parte restul mitzvoturilor. În Șulhan Aruch, vol. Orah Haiim 1:5 scrie: „Este bine să citești cele zece porunci zilnic ... Dacă ești singur le poți citi, dar în public este interzis de citit”.

Statul în picioare când le citim din Tora

O altă întrebare care se pune este dacă este voie de stat în picioare când se citesc cele zece porunci. RAMBAM (Maimonides) a fost întrebat despre această problemă. El răspunde: „Era potrivit ca să se stea în picioare la citirea

celor zece porunci. Însă trebuie să ne abținem de la acest obicei ca nu cumva să se producă impresia că sunt niveluri în Tora. Trebuie să eliminăm orice posibilitate ca să ajungem la această credință rea. S-a spus deja că nu este nici o diferență între cine neagă toată Toraua și cine neagă un singur verset, spunând că acest verset a fost dat de Moise și nu de Kadoș Baruch Hu, că din ceruri s-au dat doar cele zece porunci, iar restul mișvoturilor au fost date de Moise. Din această cauză s-a abrogată citirea zilnică a celor zece porunci și este total interzis să găsim în Tora unele părți mai importante decât altele”. El interzice vehement de stat în picioare în timpul citirii celor zece porunci ca nu cumva să dăm o importanță deosebită acestora față de restul mișvoturilor.

Însă astăzi în mare parte a comunităților evreiești se stă în picioare în timpul citirii celor zece porunci. Mulți mari rabini au autorizat acest lucru. Mulți dintre ei compară cu *Şirat Haiam* „Cântarea mării” la care se stă în picioare. Ei susțin că nu este vorba despre întâietatea unora față de celelalte, ci de o acțiune ceremonială. Ei susțin că nu trebuie să comparăm abordarea celor zece porunci din rugăciune cu ceremonia de a sta în picioare. Unii au propus să ne ridicăm cu câteva versete înainte, ca impresia că stăm în picioare exclusiv pentru cele zece porunci să se ascundă. Fiecare trebuie să facă după cum este „obiceiul locului”.

Pericopa Yitro - Despre convertiții la iudaism - Gherei Hațedek גֵּרֵי הַצֵּדֵק [anul 5784]

Gher גֵּר este termenul ebraic-biblic pentru un străin care trăiește împreună cu poporul evreu; după standardele moderne *gher* înseamnă convertit exclusiv la iudaism. Femininul este *ghoret* גִּיּוֹרָה, iar infinitivul lung este *ghiur* גִּיּוּר.

Gher țedek גֵּר צֶדֶק înseamnă un convertit adevărat, adică unul care s-a convertit din motive pure fără niciun alt mobil, cum ar fi căsătorie, imigrație etc.

יִתְרוֹ [Yitro](#)

Numele acestei pericope este după numele unui străin, Yitro, preot din Midian, care l-a ascuns pe Moise la el, i-a dat fiica de soție și l-a ajutat să organizeze primele organe ale noului popor născut în deșert – poporul evreu. După tradiția evreiască, Yitro împreună cu toată familia lui s-a convertit la iudaism și s-a acomodat în cadrul poporului evreu împreună cu familia sa.

Rași ne prezintă midrașul „Mechilta derabi Ișmael 1:5” despre convertirea lui Yitro: „El s-a numit pe șapte nume: Yeter, Yitro (Exod 18:1 etc.), Hovav (Numeri 10:29), Reuel (Numeri 10:29), Hever (Judecători 4:11), Putiel (Exod 6:25), Keini (Judecători 1:16)”. Midrașul explică fiecare nume ca derivat din rădăcinile lor în limba ebraică. De exemplu numele Hovav derivă de la rădăcina HVV care înseamnă „drag, plăcut”. Midrașul spune că numele

provine de la „Dumnezeul I-a îndrăgit”. Un singur nume din listă nu apare în Tanach: Yeter. Midrașul ne spune că el provine de la faptul că Yitro a adăugat o pericopă pe numele lui, iar aceasta va fi „Yeter”, adică „adițional” de la același verb „a adăuga” în ebraică. Midrașul ne mai spune că numele lui era „Yeter”, dar după ce s-a convertit i s-a adăugat la nume litera Vav (unul din cele patru litere ale numelui Domnului). care se citește adesea O și așa a devenit Yitro.

Rași ne vorbește despre eforturile uriașe ale lui Yitro în căutarea adevărului. Despre versetul „Acum știu că Domnul este mai mare decât toți dumnezeii” (Exod 18:11) Rași ne explică că de aici învățăm că el cunoștea toate păgâniile din lume și nu a fost niciuna de care nu s-a apucat. În acest fel Rași spune despre cauza plecării lui Yitro „și el s-a dus în țara lui” (Exod 18:27) că era să meargă să-și convertească familia.

În pericopa Behaalotcha apare din nou povestea socrului lui Moise: „Moise i-a spus lui Hovav, fiul lui Reuel midianitul, socrul lui Moise, noi pornim spre locul despre care Domnul a spus, vi-l voi da vouă. Mergi cu noi și îți vom face bine, căci Domnul a vorbit de bine pentru Israel. Dar el i-a spus, nu voi merge, ci doar în țara mea și la locul meu natal voi merge. El a spus, rogu-te nu ne părăsi că de aceea ai cunoscut locurile noastre de popas în deșert și ne vei servi drept ochi. Și va fi dacă vei veni cu noi, că acest bine pe care Domnul ni-l va face nouă ți-l vom face și noi ție” (Numeri 10: 29-32).

Din această adăugare la descrierea evenimentului din Exod rezultă că Yitro părăsește tabăra evreilor nu numai că-i este dor de casă, ci și pentru că el știa că poziția lui de convertit este de cea mai joasă speță. Implorările lui Moise și promisiunile lui nu îl conving pe bătrânul înțelept. Probabil el s-a înșelat, deoarece convertiții au primit pământ și gospodăria așa cum promisese Moise. Aceasta noi învățăm din midrașul Sifri-BeMidbar în care scrie că ei au primit ceea ce este mai bun.

Gherim în Vechiul Testament

Un alt eveniment cu un *gher* – străin, poate convertit, poate nu, apare în cartea Levitic 24:10-23: „Fiul unei femei israelite, care era fiul unui bărbat egiptean, a ieșit în mijlocul copiilor lui Israel ... și fiul femeii israelite a rostit Numele [divin] și a hulit ...”. Înjurătorul, care va fi lapidat cu pietre după porunca Domnului, era dintr-o familie mixtă, numită în Tora „gloată amestecată” רַב־רַבָּ (Exod 12:38). Aceștia intenționau să se asimileze în rândul poporului evreu, echivalent astăzi la convertire. Chiar și printre cei întorși din Babilon împreună cu Ezra erau din aceștia, care nu știau să spună dacă sunt israelieni sau nu.

Un alt grup renumit de *gherim* este familia Rechav, Bnei Rechav. Ei sunt amintiți în Tanach de patru ori: o dată în cartea 2Regi 10:15 și de trei ori la Ieremia 35:8, 14, 16. Unii cred că erau cohanim (preoți), iar alții cu Rași în frunte susțin că erau *gherim* din tribul Keini, urmași ai lui Yitro. În cartea Regi ni se povestește despre regele Iehu care îl adaugă pe Yehonadav Ben Rechav la luptătorii contra „prorocilor lui Baal” și omorârea a 400 dintre ei. El apare ca un credincios extremist. Două sute de ani mai târziu, urmașii lui Yehonadav sunt amintiți de Ieremia ca păstrând ordinele strămoșului lor. Încă un membru al familiei este amintit în Neemia 3:14, Malchia Ben Rechav care a reparat Poarta Grămezilor de Cenușă la zidul Ierusalimului.

Femei gherot

Vom începe cu exemple problematice. Este vorba despre femei care s-au măritat cu bărbați evrei, unele dintre ele s-au convertit, iar altele – nu. Rambam (Maimonides) este cel care se ocupă detaliat de aceste cazuri în lucrarea lui „Interdicții de împerechere”.

Primul pe care îl vom aminti este Samson. În Judecători 16:1 citim că Samson a mers la o prostituată din Gaza. După Rambam prima pe care el a convertit-o a fost prima lui soție pe care Rambam o numește „Timnita” (Judecători 15:6). După ea a venit rândul lui Delila. Rambam spune că ele rămăseseră cum erau înainte – păgâne. Iar el la sfârșit s-a întors la iudaism.

Samson pare a fi un începător față de regele Solomon în legătură cu femeii neevreice. În Talmudul Ierusalim, tractatul Sanhedrin 2:6 scrie: „Și regele Solomon a iubit femeii străine, Rabi Șimon Ben Iohai (Rașbi) spune chiar să

se curvăsească ... Rabi Iose spune să le tragă la Tora și să le apropie sub aripile Domnului Dumnezeuului”.

Această controversă între înțelepți vine în urma abordării duale ale Tanachului al acestui viciu al lui Solomon. În tinerețe, scriptura îl tolerează cu blândețe: „Solomon s-a înrudit prin căsătorie cu faraonul, regele Egiptului, și a luat-o pe fiica faraonului și a adus-o în cetatea lui David până avea să termine de construit casa lui, casa Domnului și zidul dimprejurul Ierusalimului” (1Regi 3:1). Aici nu este nicio observație că Solomon a luat o străină. Probabil aceasta era tratarea femeilor străine atunci.

La bătrânețe lucrurile se schimbă: „În afară de fiica faraonului, regele Solomon a mai iubit multe soții străine: moabite, amonite, edomite, sidoniene și hetite din națiunile despre care Dumnezeu le spusese fiilor lui Israel, să nu intrați la ele, iar ele să nu intre la voi. În mod sigur ele vor abate inima ca să-i urmați pe dumnezeii lor. Totuși de ele s-a alipit Solomon și le-a iubit” (1Regi 11:1-2). Aici nu scrie „s-a căsătorit” ca în tinerețe, ci „a iubit”, „s-a alipit”. De aici putem înțelege zicerea gravă a lui Rașbi „a iubit să se curvăsească”.

Rambam, după o analiză lungă, ajunge la concluzia că ele, în ciuda faptului că atât Solomon cât și Samson le-au convertit, ele au venit doar ca să răspândească idolatria, să construiască *bamot* - locuri înalte pentru jertfe la dumnezeii lor. Ele au rămas așa și după cununie, iar Solomon a construit *bamot*.

Ezra, după întoarcerea din exilul Babilonului dovedește o critică aspră față de căsătorii cu femei străine: „[Ei] au luat dintre fiicele acestora soții pentru ei și pentru fiii lor. Ei, sămânța sfântă, s-au amestecat cu popoarele acestor țări, iar mâna prinților și a demnitarilor a fost prima care a comis această infidelitate. De îndată ce am auzit lucrul acesta, mi-am sfâșiat veșmântul și tunică fără mâneci, am început să-mi smulg părul din cap și din barbă și am stat jos adânc mâhnit” (Ezra 9:2-3).

Chiar dacă acești demnitari și-au convertit soțiile prin intrare la mikve și aducerea unei jertfe, Ezra nu a acceptat acestea și el împreună cu cei din *knesset ghedola* au cerut ca aceștia să anuleze aceste căsătorii. La fel crede și Neemia câțiva ani mai târziu: „De asemenea, în zilele acelea i-am văzut pe evreii care luaseră sub acoperișul lor soții așdodite, amonite și moabite. Iar dintre fiii lor, jumătate vorbeau așdodiană; niciunul nu vorbea limba evreilor, ci limba altor popoare. Și i-am mustrat, i-am blestemat, i-am lovit pe unii dintre ei, le-am smuls părul și i-am pus să jure pe Dumnezeu: să nu le dați pe fiicele voastre fiilor lor și să nu luați pe niciuna dintre fiicele lor pentru fiii voștri sau pentru voi” (Neemia 13:23-25).

Chiar și la Ezechiel, cu ani înainte, găsim această problematică în cap. 44 și în jurul lui, mai ales *cohanim* (preoți) care se căsătoreau cu străine și le converteau (încă nu le era interzis să ia o *ghioret*).

Rut - un model de *ghiur* exemplar

Spre deosebire de toate aceste femei de pe vremea lui Solomon și a celorlalți de la începutul celui de al doilea Templu, Tanachul o poziționează pe Rut moabita ca reprezentata *ghiur*-ului întreg și corect al femeilor de care poporul evreu are parte de generații multe: „Să-ți răsplătească Domnul fapta și [răs]plata ta să fie deplină de la Domnul Dumnezeuul lui Israel, Cel sub aripile Căruia ai venit să te adăpostești” (Rut 2:12).

Chiar și alăturarea lui Rut la poporul evreu nu a trecut ușor. Talmudul argumentează că pricina este că ea era moabită, un popor cu care ni s-a interzis să ne amestecăm. Probabil erau și alte obstacole: cel cu drept de răscumpărare (*goel* גואל) nu voia s-o răscumpere, iar Boaz presează pe membrii comunității să accepte *ghiur*-ul și să o primească pe Rut printre ei ca soția lui Boaz: „Și pe Rut moabita, soția lui Mahlon, mi-am dobândit-o de soție, ca să ridic numele răposatului asupra moștenirii lui ...” (Rut 4:10).

Care a fost secretul lui Rut, o fată dintr-un popor cu care ni s-a interzis să ne unim cu ei și soția unuia care a părăsit poporul Israel care era în mare necaz, ca să fie acceptată ca una din popor și o *ghioret* adevărată și iubită, mama unui regat?

Înțelepții arată în primul rând spre Naomi, soacra ei, care o învață complicitatea obligațiilor (mițvot) și necesitatea de a le aplica pe toate, inclusiv pedepsele, în caz de convertire. În Talmud, tractatul Yevamot 47:b se comentează versetul „Și văzând-o că este decisă să meargă cu ea, a încetat să-i vorbească” (Rut 1:18) ca și versetul „.. unde

vei merge, voi merge; și unde vei înnopta, voi înnopta; poporul tău e poporul meu și Dumnezeuul tău e Dumnezeuul meu” (Rut 1:16). Ni se spune că ea a luat fiecare expresie și i-a adăugat o mițva, cum ar fi „Poporul tău e poporul meu - îți voi smulge idolii”. Bineînțeles că în carte, toate aceste versete au fost declarate de Rut, înainte ca cele două femei să intre în țară.

Însă dacă încercăm să ignorăm complexitatea acestei învățături talmudice, putem selecta și savura cuvintele de loialitate și dedicație ale lui Rut față de Naomi, soacra bătrână și solitară a lui Rut.

Explicațiile suplimentare la aceste versete în acest Talmud demonstrează enorma controversă între cei doi lideri al acelei generații și a celor care au venit după ei - Hilel și Șamai.

„Iată un episod despre un străin care a venit la Șamai și i-a spus: Converteste-mă așa ca să mă înveți toată Tora cât aș sta pe un picior (adică, deodată). Șamai l-a izgonit din casă. Străinul a venit la Hilel și i-a spus: Converteste-mă. Hilel i-a spus: Ceea ce tu urăști, să nu-i faci semenului tău, aceasta este toată Tora, iar restul - ieși și învață” (Talmud, tractatul Șabat 31:a).

Șamai nu a avut deloc răbdare față de acel străin care a vrut „convertire ușoară”, adică să învețe puține mițvot „cât ar sta pe un picior”. După Șamai, convertire *ghiur* constă în învățarea tuturor celor 613 mițvot și aplicarea lor în practică, după cum am învățat în tractatul Yevamot că a făcut Naomi cu Rut.

Dar pare că nici convertirea lui Hilel nu este mai ușoară. Mai târziu, Rabi Akiva a adaptat-o la limbajul biblic: „Să-l iubești pe semenul tău ca pe tine - aceasta este o regulă (mițva) mare în Tora” (midrașul Safra Kedoșim 2:4).

Hilel crede că această mițva nu este ușor de împlinit exact, iar dacă candidatul se adaptează după această mițva, el este demn și pregătit să le învețe pe toate, „ieși și învață”. Toate acestea noi le găsim în spusele lui Rut amintite mai înainte despre loialitatea și dedicația față de Naomi, soacra ei. Așa a început Rut procesul ei de convertire și pe această temelie Boaz a fost de acord s-o convertească:

„Și a răspuns Boaz și i-a spus: Mi s-a tot povestit tot ce ai făcut cu soacra ta după moartea soțului tău, că ți-ai părăsit tatăl și mama și țara ta natală și ai mers la un popor pe care nu-l știai până ieri-alaltăieri” (Rut 2:11).

Pericopa Yitro - Țipora - soția lui Moise [anul 5780]

Despre viața personală a celui mai mare conducător al poporului evreu, Moșe Rabenu, noi știm foarte puțin. Nu știm aproape nimic despre părinții lui, despre soția lui, despre copiii lui. Despre nașterea lui știm foarte puțin, însă despre salvarea lui din leor (Nil) de fiica Faraonului în colaborare cu sora lui, Miriam, avem detalii precise. Nici despre copilăria lui nu știm prea multe. Noi aflăm numai că el nu putea supraviețui în Egipt fiind un om al dreptății care împrăștie lumină în jurul lui, în Egiptul aflat în întunericul ereziei, exploatării și a nedreptății. El a trebuit să fugă „Dar Moise a fugit de la fața lui Faraon și s-a așezat în ținutul Midianului. Și s-a așezat lângă fântână” (Exod 2:15). Moise nu este primul care își întâlnește viitoarea soție lângă fântână. Așa a fost la Ithak prin robul lui Avraham care a întâlnit-o pe Rebeca și așa a fost la Iacov care a întâlnit-o pe Rahel.

De data aceasta Moșe o întâlnește pe Țipora cu cele șase surori ale ei. El le salvează din mâinile celorlalți păstori. Noi aflăm după aceea că tatăl lor, Reuel sau Hovav sau Yitro, preot al Midianului, un om foarte important „Și el i-a dat-o lui Moise pe Țipora, fiica sa. Ea a născut un fiu și el i-a pus numele Gherșom” (Exod 2:21-22). Mult mai târziu, în pericopa Yitro aflăm că mai avea un fiu, Eliezer. Noi nu știm dacă el a cerut-o, dacă ea a fost întrebată dacă-l vrea, nimic. Noi aflăm doar că tatăl a dat-o lui Moise. Noi știm că asta era obiceiul atunci. Așa a fost și cu Betuel, tatăl Rivkăi, și așa a fost și cu Lavan, tatăl lui Lea și Rahel. Un lucru este clar – pentru Țipora aceasta a fost o căsătorie foarte avantajoasă. Ea nu trebuia să părăsească casa natală și să se acomodeze la familia băiatului. Asta până când Moșe a venit la tatăl ei cu vestea: „Voi pleca și mă voi întoarce la frații mei care sunt în Egipt” (Exod 4:18). După ce a primit acordul socrului „Atunci Moșe și-a luat femeia și fiii și i-a suit pe măgar și s-a întors în pământul Egiptului” (Exod 4:20). Nu știm dacă el a întrebat-o, dacă ea a fost de acord sau nu. Înțelepții și comentatorii se întreabă de ce a luat-o cu el. O fi fost din dragoste pură sau avea și interes? Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania sec.13) ne învață că nu putea să nu-și aducă familia ca să dea vestea salvării. Nu poți da o asemenea veste dacă tu și cu familia ta nu te afli în aceeași robie ca semenii tăi.

Noi nu am auzit despre ea în continuare nimic despre drumul greu pe care ea l-a făcut cu cei doi băieți mici. Auzim de ea când îngerul vrea să-l omoare pe Moise. Mulți dintre înțelepți spun că Moise a fost atât de preocupat de problema de a salva poporul evreu încât a uitat de propria lui familie și a uitat să-i facă Brit Mila fiului său. De exemplu, Zoharul 93:2, comentariu cabalistic la Tora, spune „I-a spus (lui Moșe) Hakadoș Baruch Hu: tu mergi să-i scoți pe evrei din Egipt și să învingi așa un rege puternic pe când tu ți-ai uitat legământul ca să-l circumcizi pe fiul tău? Imediat a vrut să-l omoare”.

O poveste destul de obscură în care Țipora este personajul principal. Fără să ezite o clipă ea a ripostat: „Țipora a luat un cremene, a tăiat prepuțul fiului său, l-a atins de picioarele lui și a spus, tu ești pentru mine „mire de sânge” (Exod 4:25). Aceasta este comportarea ei de a sălta în mijlocul poporului evreu care se caracterizează prin circumcizie, Brit Mila. Ea se identifică cu poporul evreu prin sângele circumcizie „mire de sânge”, la fel cum s-au identificat evreii în Egipt prin unsul ușorii și pragului ușii cu sânge. Acesta a fost punctul de intrare a ei în legământul de sânge cu Moșe și cu poporul lui. De aici ea va fi o rază de lumină în bezna Egiptului, la fel ca celelalte femei, moașele, Bat Par'o și bineînțeles uriașa lumină care ne vine de la Moise.

Totul ar fi fost bine dacă după acest eveniment eroic din partea ei ea nu a fi dispărut. În Egipt nu mai auzim de ea. În locul ei apare Aharon. Unii comentatori, cum este Avraham Even Ezra susțin că ea a ajuns în Egipt, însă după o perioadă de timp i-a fost dor de familia ei și s-a întors în Midian. Însă majoritatea comentatorilor susțin că ea nu a ajuns deloc în Egipt. În midrașul Mechilta de Rabi Yișmael citim: „În acel moment i s-a spus lui Aharon: du-te în întâmpinarea lui Moise, îmbrățișează-l și sărută-l. El i-a spus lui Moise: unde ai fost toți acești ani? În Midian. Aharon l-a întrebat: Cei cu acești copii și aceste femei care sunt cu tine? Moise i-a răspuns: ei sunt soția și fiii mei. Iar l-a întrebat: Și unde mergeți voi? Moșe: În Egipt. Aaron i-a spus: Pe primii care au pierit ne-am întristat și acum ne vom întrista și pe aceștia care vor pieri! Tu, Țipora, du-te înapoi în casa tatălui tău. În aceeași clipă și-a luat fiii și s-a întors la casa ei”. Aharon, care după definirea tanaimilor „lubea pacea și urmarea pacea” nu a vrut să-i pună familia fratelui său în pericol. Aharon vede în primul rând misiunea atât de periculoasă de a intra la faraon și de a-l sfida și din cauza aceasta inițiază această expediție-alungare. Primul capitol în care Țipora încearcă a se atașa de familia soțului ei, a suferit un eșec. Moise merge înainte luminând drumul poporului evreu și în același timp lăsându-i pe egipteni în negură. Iar Țipora dispare în casa ei părintească pentru câțiva ani.

Următoarea apariție a Țiporei se petrece după ruperea mării și înainte de darea Torei: „Și Yitro, socrul lui Moise, a

luat-o pe Țipora, soția lui Moise, după expedierea (părăsirea/divorțarea?) ei” (Exod 18:2). Ea a apucat să rateze toată faza de consolidare a poporului evreu – trecerea mării și războiul cu Amalek. Acuma, după ce tatăl ei a adus-o înapoi, ea vrea să se alăture din nou poporului evreu prin participare pasivă și silențioasă la acel eveniment unic de pe muntele Sinai, la care noi credem că au participat toate generațiile. Chiar dacă tatăl ei a adus-o înapoi la fostul ei soț și el a luat-o din nou, asta nu a fost pentru mult timp. Probabil până când el și-a întins cortul în afara taberei. De atunci el a rămas devotat singurei lui misiuni: salvarea *gheula* גאולה Israelului.

O mai întâlnim pe Țipora o singură dată în mod surprinzător în Numeri 12:1: „Și Miriam și Aharon au vorbit despre Moise din cauza femeii cușită pe care o luase, pentru că își luase o femeie cușită”. Hazal (înțelepții) sunt convinși că acest eveniment s-a petrecut după Muntele Sinai când Moise s-a despărțit de ea. În Midraș Tanchuma de exemplu ne este povestit cum Țipora i-a dezvăluit lui Miriam faptul că bărbatul ei a părăsit-o. Acolo scrie că atunci ea a mers la fratele ei și au vorbit de ceea ce apare în versetul nostru.

Se pune întrebarea ce înseamnă „cușită”? După părerea înțelepților, cușită înseamnă specială, diferită. Poate să fie diferit la apariție, diferit la culoare sau diferit la caracter. Acest cuvânt la masculin îl vedem în Ieremia 13:23 sau Amos 9:7. Întrebarea care se pune este în ce a fost ea diferită, specială?

1. **În primul rând în faptele ei.** „Diferit în fapte” în midraș înseamnă că este o persoană care se comportă conform legii și dreptății. Este un om care face mai mult decât i se cere. Așa o persoană se numește *hasid* חסיד, adică credincios, milos, iar o femeie *hasida*. În midrașul Yalkut Șim'oni (Iosua 1) este o listă de *ghioret* (convertită) גיורת care sunt *hasida*: Hagar, Asnat, Țipora, Șifra, Pua, Bat Par'o, Rahav, Rut și Yael. Ele sunt considerate ca fiind mai presus de *țadika* צדיקה.
2. **Era diferită în frumusețe.** Acesta apare în multe midrașim. Așa spune în Yalkut Șim'oni Rabi Yose că ea a fost frumoasă atât când era tânără cât și când era bătrână. Iar Midraș Tehilim 7 spune: ”Sunt femei frumoase în fața lumii, dar nu în fața soțului. Și sunt femei frumoase în fața soțului, dar nu în fața lumii. Țipora era frumoasă și în fața soțului și în fața lumii”. Un alt midraș spune că sunt femei frumoase care se iau după frumusețea lor, adică se folosesc de frumusețe ca să facă fapte necurate. Nu așa era Țipora. Ea era dreaptă și bună și în frumusețea ei și în faptele ei. Iar la sfârșit întreabă midrașul de unde știm noi că pentru asta a ales-o Moise, căci Yitro avea 7 fete și el a ales-o pe ea. Și midrașul ne spune că tocmai din zisele lui Miriam noi înțelegem asta „pentru că își luase o femeie cușită”, adică a luat-o pentru că era cușită, adică diferită de celelalte și la culoare și la bunătate și adevăr, excepțională față de celelalte femei.

[Ea era femeia adecvată marelui conducător, legist, profet, care luminează poporul evreu în toate generațiile – Moșe Rabenu, soțul ei.](#)

Pesah Șeni (al doilea Pesah) - Pericopa Behaalotcha [anul 5779]

Pesah Şeni (se numeşte şi Pesah katan – mic) cade de 14 Iyyar, exact la o lună după Erev Pesah. În ziua aceea se mai dă o ocazie de a face Pesah pentru cei care erau impuri de Pesah sau erau departe de Templu în ziua aceea şi nu au putut ajunge să depună jertfa. Această jertfă de Pesah este una din cele două miţvot ase (să faci) עשה din Tora pentru care pedeapsa este caret (pedeapsă capitală) כרת. Din cauza asta importanţa lor este aşa de mare.

În pericopa noastră se povesteşte că în al doilea an de la ieşirea din Egipt a venit la Moise un grup de oameni care nu erau atunci puri şi au cerut ca şi ei să depună jertfa de Pesah:

„Şi au fost nişte oameni care erau impuri din cauza apropierii de un mort şi nu au putut să facă Pesahul în ziua aceea. Şi au venit în ziua aceea la Moşe şi Aharon. Şi acei oameni i-au zis: noi suntem impuri din cauză că ne-am apropiat de un mort, de ce să nu fim şi noi printre cei care aduc ofrande Domnului la timp împreună cu toţi fii lui Israel (Numeri 9:6-7).

Moşe nu ştia ce să facă în această situaţie, astfel încât, cu modestie, a apelat la Kadoş Baruch Hu, care i-a răspuns printr-o nouă poruncă, şi anume că oamenii care nu sunt puri sau sunt departe de Templu pot să jertfească luna viitoare, de 14 Iyyar:

„Şi Domnul a vorbit lui Moise zicând, vorbeşte fiilor lui Israel zicând, dacă cineva dintre voi va fi impur din cauză că s-a apropiat de mort sau va fi plecat departe, voi şi generaţiile (care vor veni) vor ţine şi el Pesah pentru Dumnezeu. În luna a doua (Iyyar) de ziua a 14 a lunii, la apus îl vor face. Îl vor mânca cu maţot şi merurim (ierburi amare). Nu o să lase nimic din el până dimineaţa şi nu o să frângă nici un os din el. Toate le vor face după legile Pesahului” (Numeri 9:9-12).

Aici se adaugă şi ameninţarea cu pedeapsa de care am vorbit adresată celor care erau puri şi nu au ţinut Pesahul.

În afară de miţva de sacrificiu de Pesah mai era o miţva de a mânca jertfa cu maţot şi merurim (ierburi amare) ca şi de primul Pesah. De restul miţvoturilor ni se spune în Talmud că miţvoturile de Pesah nu se aplică în ziua asta. De exemplu, este voie să fie în casă hameţ împreună cu jertfa de Pesah, cea ce de primul Pesah era interzis. Şi Rambam scrie despre asta în cartea lui de halachot bazându-se pe Mişna, tractatul Pesachim 9:3.

O altă întrebare este de ce a fost aleasă tocmai data de 14 Iyyar şi nu alta? Cel mai răspândit răspuns îl avem de la comentatori (Raşi, Rambam şi alţii). Ei se bazează pe diferite midraşim şi spun că răspunsul se află în Exod cap. 16 unde evreii, în primul an de la ieşire începând de la data de 15 Iyyar au început să se plângă că nu au ce să mănânce şi ca atare Domnul le-a adus mana din cer care va cădea toată perioada de marş în deşert. Midraşul ne spune că o zi înainte, de 14 Iyyar li s-a terminat maţa pe care au luat cu ei din Egipt ca hrană pe drum (Exod 12:39). Cu ale cuvinte „ieşirea din Egipt” care a început de 14 Nisan şi-a lăsat urme până în 14 Iyyar. Probabil din cauza aceasta a ales Hakadoş Baruch Hu această zi pentru Pesah Şeni.

Astăzi ziua această este socotită drept Yom Tov pentru toţi evreii. Se ţineau unele ritualuri în rugăciune (de exemplu nu spuneau Tahanun) şi se mâncau maţot. Este renumită poza în care deţinuţii evrei eliberaţi din lagărul de la Buchenwald ţineau Şavuot. Sărbătoarea de Pesah cu 50 de zile înainte nu l-au putut ţine la timpul lui, aflaţi fiind încă în lagăr nazist. Din cauza aceasta între cele două sărbători, de 14 Iyyar, au ţinut Pesah Şeni.

În 2009 câteva organizații religioase din Israel au hotărât ca ziua aceasta să fie desemnată ca „Ziua toleranței religioase”.

Un alt fapt foarte interesant este că Pesah este singura sărbătoare la care s-a stabilit „o a doua sesiune”. La toate celelalte sărbători dacă cineva a ratat una, nu mai are o a doua șansă. Aceasta arată, printre altele, marea importanță de a aduce jertfa de Pesah, de a mânca mațot, toate acestea fiind o obligație nu numai pentru bărbați, dar și pentru femei.

Este o zi care simbolizează posibilitatea de a da o a doua șansă fiecăruia dintre noi. Să nu uităm că multor lucruri din viață pe care le-am ratat li se aplică regula Talmudică „i s-a terminat timpul, i-a expirat validitatea” *avar zmano batel corbano* עבר זמנו בטל קרבנו. Dar tocmai aici stabilește Toraua faptul că orice om are dreptul la o a doua șansă, chestiune care este analizată în profunzime la evrei de aproximativ două mii de ani. Putem spune, în această ordine de idei, că problema celei de-a doua șanse este parte integrantă din viziunea lumii proprie iudaismului. Cu alte cuvinte, **în aprecierea oricărei situații este nevoie de o balanță și de o mare investiție de înțelepciune, ca să știi cât mai mult și când să o folosești.**